

راهبردهای گام دوم انقلاب با رویکرد جهش تولید و اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴

سیده کلثوم آل نبی

کارشناسی رشته جغرافیا (گرایش برنامه ریزی شهری)، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار-ایران
alenabi@gmail.com

چکیده

با آغاز گام دوم انقلاب اسلامی و تحریم های چند جانبه آمریکا و غرب و قانون شکنی های مداوم و یک جانبه غرب در توافق برجام معضل اقتصاد، به یکی از اصلی ترین مسائل کشور تبدیل شده است به گونه ای که اسناد بالادستی و همچنین فرمایشات و تاکیدات رهبر معظم انقلاب در سال های اخیر و تأکید بر "جهش تولید" در ابتدای سال ۱۳۹۹، بر لزوم توجه جدی به این مقوله راهبردی و بسیار مهم دلالت دارد. چنان که در این تحقیق بیان شده است، اقتصاد، هنگامی می تواند کشور را به قدرت اول منطقه و جهان تبدیل کند که از ثبات، امنیت، پویایی و درون زایی اقتصادی برخوردار باشد. در واقع، این شاخصه، تضمین کننده قدرت ملی هر کشور در جهان کنونی است. از این رو شناسایی و احصای تهدیدات علیه امنیت اقتصادی کشور، نه تنها برای رسیدن به اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴ یعنی رسیدن به قدرت اول اقتصادی در منطقه، ضروری است، بلکه سهم عمده ای از قدرت و امنیت ملی کشور در گرو تحقق همین موضوع است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که چالش های درون ساختاری اقتصادی و سیاست های تحریمی آمریکا و غرب علیه ایران و عدم پابندی به برجام، اصلی ترین تهدیدات داخلی و خارجی بخش های اقتصادی کشور محسوب می شوند. از این رو می طلبد تا با نگاه عمقی و ژرف نگرانه به مقوله «جهش تولید» پویایی و درون زایی را در اقتصاد ایجاد نموده و با تکیه بر توانمندی های داخلی بتوانیم به سلامت از این رهگذر عبور نماییم و از این منظر قدرت و اقتدار کشور در عرصه های ملی و بین المللی را ارتقاء دهیم.

واژه های کلیدی: گام دوم انقلاب، اقتصاد مقاومتی، جهش تولید، اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴.

مقدمه

امروزه فشار قدرت های ظالم و زورگو بر کشورهای مستقل و آزادی خواه جهان بیش از پیش نمایان شده است و این بیدادگری تا آنجا افزون گشته که مانع حرکت موج های بیداری به سوی استقلال و توانمندی های خودی شده و ترس و هراس کشورهای در حال توسعه از این ظلم و تحریم های یکجانبه آنها را در مسیر توسعه و استقلال طلبی تاحد زیادی متوقف نموده است. در این میان جمهوری اسلامی ایران با اتکا به خداوند قادر متعال و توانمندی های نیروهای انقلابی توانسته سالیان متمادی در برابر این بیدادگری ها مقاومت نموده و با تکیه بر اقتصاد مقاومتی مسیر خود را در عرصه انقلاب های مردمی به خوبی مشخص و با وجود تحریم های ظالمانه بتواند روز به روز بر توفیقات خود در این عرصه ها افزوده و مسیر تعالی و پیشرفت را در پیش گیرد، بنابراین با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۹ مبنی بر «جهش تولید» و اهداف اسناد بالادستی و چشم انداز ۱۴۰۴ تکیه بر اقتصاد مقاومتی یک ضرورت است. از این رو اقتصاد مقاومتی به معنای شناسایی زمینه های ایجاد فشار در شرایط ویژه، مانند جنگ و تحریم است. در واقع با شناسایی این فشارها می توان راه های آسیب رسیدن بر پیکره اقتصاد را مسدود کرد و با مدیریت صحیح در راستای کنترل و بی اثر کردن و حتی افزایش توان اقتصادی با استفاده از نیروهای بالقوه و همچنین تصحیح و تغییر سیاست های نامناسب و نامتعادل گام برداشت. بر این اساس و با توجه به اسناد پیش رو و اهداف تعیین شده در سند چشم انداز ۱۴۰۴ می بایست جمهوری اسلامی ایران در به گونه ای در مسیر توسعه و تعالی اقتصادی گام بردارد تا با تکیه بر مبنا و اصولی درست بتواند بر تحریم های بین المللی فائق آید و تهدید تحریم را به فرصت تبدیل کند. (ستوده نیاوهمکاران، ۱۳۹۸).

بدون شک توسعه و ترویج شعار مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۹ مبنی بر «جهش تولید» نیازمند نقش آفرینی همه جانبه و مطلوب نظام های مختلف همچون نظام خانواده، آموزش و پرورش، اقتصاد و سیاست در راستای تولید داخلی است و این امر نیازمند تدوین و ارائه نقشه راهی روشن و مشتمل بر ترسیم ابعاد مختلف نقش نظام های تولیدی در اقتصاد مقاومتی، شناخت وضع موجود (موانع)، تدوین شاخص های پایش و ارزیابی و در نهایت ارائه راهبردهای عملیاتی و اصلاحی است. در این راستا، در این پژوهش تلاش شده است تا با بررسی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکرد جهش تولید و اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴ ضمن معرفی ابزارهای اقتصاد مقاومتی و عوامل «جهش تولید» در جمهوری اسلامی ایران، الگوی مناسبی برای بررسی اثرات آن ها بر تولید ناخالص داخلی در شرایط اقتصاد مقاومتی تدوین و ارائه شود.

ادبیات موضوع

از زمانی که مقام معظم رهبری (حفظه الله) واژه اقتصاد مقاومتی را مطرح کرده و معنای آن را چنین بیان کرده اند: اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب پذیری اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی جوری باشد که در مقابل ترندهای دشمنان، که همیشگی و به شکل مداوم خواهد بود، کمتر دچار آسیب و زیان گردد و در جای دیگری اشاره می فرمایند: اقتصاد مقاومتی فقط جنبه نفی نیست، این جور نیست که اقتصاد مقاومتی معنایش حصار کشیدن دور خود و فقط انجام یک کارهای تدافعی باشد. نه، اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان می دهد و اجازه می دهد که حتی در شرایط فشار هم رشد و شکوفایی خودشان را داشته باشند. بنابراین باید توجه داشت که اقتصاد مقاومتی به معنای اقتصاد تدافعی یا ریاضتی نیست، بلکه در حقیقت نوعی اقتصاد و برنامه ریزی تعاملی مبتنی بر راهبرد استفاده از تهدید به عنوان یک فرصت است. (عاقلی و عزتی، ۱۳۹۸)

حال باید دید در کدام بخش های اقتصادی کشور ما آسیب پذیر است و چگونه می توان از این تهدیدها بهره برداری بهینه نمود و به شکل صحیح در جهت مقاوم کردن اقتصاد از آن استفاده کرد. از این رو اقتصاد مقاومتی الگویی است که یک سری اهداف و اصول اساسی دارد و برای رسیدن به آن مجموعه ای از سیاست ها در نظر گرفته شده است. مشخصه درون زایی و برون گرایی با اتکا به توان و ظرفیت های داخلی کشور از محورهای اساسی سیاست های اقتصاد مقاومتی است. در این میان نقش نظام مالی به عنوان اهرم پیش ران اقتصاد مقاومتی در تقویت ارکان بخش واقعی کشور بر کسی پوشیده نیست. شبکه بانکی کشور به راهبری بانک مرکزی باید در تعامل مستقیم با دیگر دستگاه های ذی ربط و به ویژه وزارتخانه های اقتصادی و دستگاه

دیپلماسی کشور، ترتیبی در نظر بگیرند تا شرایط تحقق یک اقتصاد مولد درون‌زا و برون‌گرا و پیشرو در تقویت بخش واقعی ایجاد شود. (ستوده نیاوهمکاران، ۱۳۹۸).

ابعاد مختلف سیاست‌های «جهش تولید» در اقتصاد مقاومتی

با توجه به اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و در یک بررسی تاریخی و روندی که کشور ما بعد از انقلاب طی کرده، به نظر می‌رسد که ایران اسلامی نیازمند یک دکترین برای پیشرفت، و یک نظریه برای جهش اقتصادی و اقتدار است، تا در مقابل فشارهای استکبار و دشمنان بتواند با عزت و اقتدار مسیر اسلامی خودش را طی کند و به تمدن اسلامی برسد. مقام معظم رهبری در طول دو دهه‌ی گذشته، به‌ویژه با انتخاب شعارهای سال و تعیین سیاست‌های ابلاغی، با انواع سخنرانی‌های مکرر و متعدد سعی کردند دکترین اقتصادی و پیشرفت این کشور را در لایه‌های مختلف نظام نهادینه کنند. ایشان همواره تکیه و تأکید دارند بر منظومه‌ای از اندیشه‌های برآیند نخبگان در حوزه اقتصاد که از نگاه‌های عمیق اسلامی برگرفته‌اند. و ایشان به نکاتی اشاره می‌کنند که هنوز نظام تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و سیاستگذاری ما به آن‌ها نیازمند است. و مسائل روزمره مردم از حقوق و دستمزد کارگر تا تورم و مشکلات حوزه تولید همه به این نوع نگاه برمی‌گردد و این دکترین هنوز در وجود کشور نهادینه نشده است. از این رو هست که تولید از منظر اقتصادی هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم در سایر لایه‌های اجتماعی حوزه سیاسی، حوزه فرهنگی، حوزه اجتماعی و حوزه روان‌شناسی اجتماعی و جمعی برای رشد و پیشرفت و عزت نفس و اعتماد به نفس ملی ما بسیار ضروری است. این اندیشه پایه‌های قرآنی دارد و مقام معظم رهبری هم بارها به آن اشاره کرده و همواره به این نکته تأکید دارند که تولید عنصر بسیار اساسی و اصلی اقتدارآفرینی کشور است، و تنها راه مقابله با شوک‌ها، مشکلات، تکان‌ها و آسیب‌هایی که از سوی دشمن بر ما وارد می‌شود، به تعبیر عمومی و بی‌روس‌هایی که چه از نظر مسائل داخلی و چه از نظر مسائل بیرونی بر بدنه‌ی کشور وارد می‌شود، مسئله‌ی تولید است. چرا که تولید نقطه‌ی شروعی است که منجر به رفاه، معیشت و صادرات می‌شود. و اثرات متعدد فرهنگی در داخل دارد. چون اگر تولید و درآمدزایی اتفاق بیفتد و بازار رونق داشته باشد، بسیاری از مسائل فرهنگی و معنوی تحت‌الشعاع قرار می‌گیرند. و به لحاظ تأثیرگذاری بر منطقه و خارج از مرزهایمان مقوله‌ی تولید نقطه‌ی اهرمی تلقی می‌شود. بنابراین با توجه به اینکه عوامل تولید شامل (نیروی انسانی، سرمایه و عامل طبیعی) می‌باشد و به‌طور کلی مجموعه علل و عوامل تولید وابسته به سیاست‌های صحیح اقتصادی است و بدون وجود سرمایه نمی‌توان کالایی را تولید کرد مجموعه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی مانند یک بسته هماهنگ است و نباید بندهای این سیاست‌ها را جدا از هم بررسی کرد؛ نقش نظام اقتصادی در «جهش تولید» را می‌توان در دو محور استحکام و اصلاح (مقاوم‌پذیری) درونی و نقش حمایتی از بخش واقعی (بنگاه‌های مولد) بررسی کرد. به بیان دیگر تحقق «جهش تولید» در مدل اقتصاد مقاومتی دو رکن دارد؛ رکن نخست مربوط به اصلاح درونی نظام اقتصادی است که بدون این اصلاح ساختاری، ریل‌گذاری لازم برای حمایت و تقویت بخش واقعی (رکن دوم نظام تولیدی و اقتصاد مقاومتی) محقق نخواهد شد. (مجدزاده طباطبائی، ۱۹۹۷)

پیشران‌های «جهش تولید»

رهبر انقلاب برای تحقق «جهش تولید» به پیشران‌هایی اشاره کردند که به سه دسته تقسیم می‌شوند:

الف- تأکید بر زیرساخت‌ها؛ با توجه به اینکه زیرساخت‌ها نقش اصلی را در جریان تولید ایفا می‌کنند و بدون آن نمی‌توان عملاً فعالیت اقتصادی و یا تولیدی را شروع کرد طبیعتاً در همه‌ی تجربه‌های موفق دنیا تأکید بر زیرساخت‌ها مقدمه‌ی جهش تولید است.

ب- تأکید بر ابعاد راهبردی؛ تولید از منظر اقتصادی هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم در سایر لایه‌های اجتماعی و جمعی برای رشد و پیشرفت و عزت و اعتماد به نفس ملی ما بسیار ضروری است. این اندیشه پایه‌های قرآنی دارد تولید در عرصه کالاهای ضروری و اساسی از مسائل بسیار راهبردی و استراتژیک هر کشوری محسوب می‌شوند. و خودکفایی در این مقوله‌ها باید اتفاق بیفتد.

ج- تأکید بر مقوله‌ی زنجیره خلق ارزش؛ این زنجیره باید کامل باشد. زنجیره گتره و بریده و ناقص طبیعتاً منجر به ارزش‌آفرینی اصیل نمی‌شود. تأکید ایشان بر قطعه‌سازی در حوزه خودرو و بر مقوله‌ی پوشاک، کفش و... به دلیل تقاضای هشتاد

و چند میلیونی داخلی، تکمیل کردن زنجیره‌هایی است که باعث اقتدارآفرینی کشور می‌شود. (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، ۲۰۱۹)

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش در این مقاله، توصیفی تحلیلی است. در این تحقیق ابتدا به بیان متغیرها و اصطلاحات مرتبط با موضوع «اقتصاد مقاومتی وجهش تولید» پرداخته شده و سپس معیارها و شاخص‌های اقتصاد مقاومتی با رویکرد جهش تولید ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد استفاده از این الگو در راستای «جهش تولید» با اولویت تولید کالاهای استراتژیک و اساسی می‌تواند شرایط را بهبود بخشد و از تمامی ظرفیت‌ها برای مقاوم کردن اقتصاد در برابر تهدیدات و تحریم‌ها استفاده کند.

مدل مفهومی تحقیق

بدون تعریف دقیق و فهم مشترک از جهش تولید نمی‌توان سازوکار مناسب و با اهداف قابل حصول طراحی کرد، بنابراین ابتدا به تعریف و بعد به الزامات جهش تولید می‌پردازیم.

«جهش» در لغت‌نامه دهخدا جستن، جهیدن، پرش و در انگلیسی **JUMP** و در فرانسه **Mutation** (موتاسیون) و در علم اقتصاد جهش تولید به معنای خلق ثروت و درآمد تعریف شده است. اما مفهوم جهش به معنای افزایش توان علمی، فنی، صنعتی، نوآوری، مدیریتی، فرهنگی، قانونی و حقوقی برای رسیدن به افزایش تولید و کاهش فاصله با کشورهای پیشرو و با رشد حداقل ۸ درصد است. بررسی عقاید مختلف در مقالات و نظریه‌های کارشناسان حاکی از آن است که فهم مشترک از جهش تولید وجود ندارد و تا زمانی که به فهم مشترک نرسیم، جهش تولید و برنامه‌ها و استراتژی‌های آن با شکست روبه‌رو می‌شود. ضروری است دانشگاه‌ها، سه‌قوه، بخش خصوصی، تشکل‌های خصوصی و نهادهای عمومی دولتی و غیردولتی و تاثیرگذاران به یک مفهوم مشترک برسند تا با کمک همدیگر و قرار گرفتن در یک راستا سرعت جهش را تقویت و منازعات و اختلافات را کاهش دهند. اگر مسوولان نتوانند ساختارهای سازگار درست کنند جهش تولید فقط در حد شعار باقی خواهد ماند و عملی نخواهد شد. در این مسیر جهت تحقق اهداف به بخشی از پیش‌نیازها و الزامات جهش تولید اشاره می‌شود. (ستوده نیاوهمکاران، ۱۳۹۸).

۱- تغییر نگرش: برای هر تغییری ابتدا باید تغییر نگرش را در دستور کارمان قرار دهیم. تا زمانی که نگرش و دیدگاه ما برای جهش تولید مناسب نباشد اهداف به نتیجه نخواهد رسید. تجربه چندین ساله برنامه‌های اقتصادی گواه آن است که بسیاری از تصمیمات و رفتارهای مدیران برنامه ریز و مجری و تکنولوژی‌ها ما را به جهش تولید نمی‌رسانند اما این به آن معنا نیست که امکان جهش وجود ندارد، مدیران ما با الگو گرفتن از شخصیت‌های علمی و اقتصادی و مدیران سایر کشورهای موفق باید برای رسیدن به هدف، تغییر نگرش بدهند و در جهت تحقق شعارهای اقتصادی مقام معظم رهبری که برگرفته از اندیشه راهبردی و استراتژیک ایشان است و کشور را در جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ هدایت می‌کند حرکت کنند.

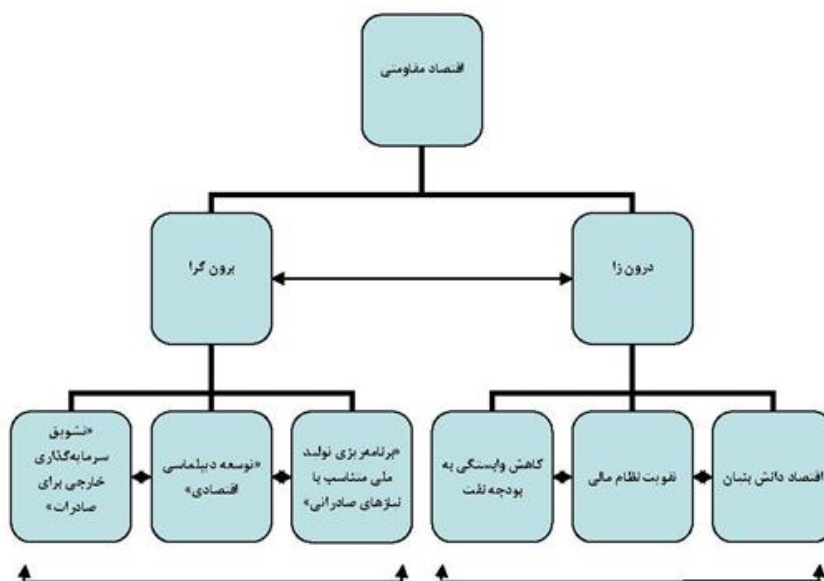
۲- تغییر نگرش در انتخاب و انتصاب مدیران (شامل دولت، بخش خصوصی و بخش عمومی): بخشی از صنایع ما تعطیل است و بخشی دیگر با میانگین حدود ۵۰ درصد و بخش کوچکی هم با تمام ظرفیت فعالیت می‌کنند. یعنی مدیریت، مسوول بهره‌وری یا عدم بهره‌وری است. اگر مدیر ناتوان باشد نتیجه‌اش کاهش تولید و فروش است و تشخیص نیازها که اگر درست بررسی و انجام نشود نتایج ناامیدکننده‌ای خواهد داشت که در حال حاضر کشور مبتلا به آن است.

۳- احیای اعتماد ملی و بین‌المللی برای کالاهای ایرانی

۴- تغییر نگرش در وضع قوانین و مقررات پیشرو تولید

بدون شک اجرای این ملزومات و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی می‌تواند به توسعه داخلی اقتصاد تا حد زیادی کمک نموده تا با تحریکات و تکانه‌های جهانی و سیاست‌های غلط آمریکا و غیرآمریکا زبرور نمی‌شود؛ اقتصادی است متکی به مردم و «جهش تولید» در این مسیر می‌تواند گره‌گشا بوده و از اثرات بخش اعظمی از تحریم‌های ظالمانه بکاهد. (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، ۲۰۱۴)

هدف از اجرای این تحقیق، بررسی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکرد «جهش تولید» و اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴ و شناسایی موقعیت کلان اقتصادی کشور در منطقه و جهان است.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

نوآوری تحقیق

یکی از مهمترین جنبه های نوآوری این تحقیق، ارائه چالش ها و معرفی مدل مفهومی اقتصاد مقاومتی بر اساس شعار «جهش تولید» و اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴ و تعیین مؤلفه های مؤثر بر اقتصاد مقاومتی است. از این رو در سیر اندیشه های اقتصادی، حمایت گرایی و ملی گرایی با اقتصاد مقاومتی قرابت بیشتری دارند. حمایت گرایی به مفهوم درپیش گرفتن برنامه های اقتصادی با هدف تقویت زیرساخت های اقتصادی داخل و حمایت از تولیدکنندگان ملی با هدف مقاوم کردن آنها در برابر هرگونه تهدید خارجی است. (سالواتوره، ۲۰۰۸).

پیشینه تحقیق

با توجه به نبودن مفهوم اقتصاد مقاومتی و شعار «جهش تولید»، به ویژه در چارچوب مقاوم کردن اقتصاد داخلی، میزان پژوهش های صورت گرفته در این بخش محدود بوده و در اینجا می توان به گزینه ای از آنها اشاره کرد.

سیف (۲۰۱۲) در مطالعه ای با موضوع اقتصاد مقاومتی دریافت که پویایی اقتصادی یک کشور و استحکام زیرساخت ها و توانایی های ذاتی آن می تواند ابزار محکمی برای مقابله با بحران های اقتصادی در سراسر جهان باشد و تا حد زیادی می تواند از اثرپذیری شاخص های اقتصادی از بیرون جلوگیری کند.

ترابزاده جهرمی، سجادیه و سمیعی نسب (۲۰۱۳) رسیدن به یک اقتصاد مطلوب را هدف بسیاری از نظام های سیاسی در سراسر جهان می دانند و معتقدند که در صورتی که زیرساخت های اقتصادی یک جامعه توان مقابله با بحران های سیاسی و اقتصادی در سراسر جهان را داشته باشند می توانند یک اقتصاد پویا و مقاوم را برای آن کشور فراهم کرده و ثبات سیاسی را در چرخه تعاملات نظام اجتماعی در سطح بین المللی فراهم نمایند و این اقتصاد تنها با اتکا به سرمایه های بومی و نیروی مردمی آن کشور محقق خواهد شد.

از دیدگاه اسدی (۲۰۱۴) اقتصاد اسلامی می تواند بهترین شاخصه اقتصاد مقاومتی در جهان باشد که متکی بر تعالیم انسان ساز اسلام ناب محمدی و کتاب شفا بخش قرآن است. در چنین اقتصادی، تقویت زیرساخت ها و توجه به ارزش های اسلامی و ملی و مردمی کردن اقتصاد می تواند گزینه های خوبی در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی باشد.

کریم، صفدری نهاد و امجدی پور (۲۰۱۴) در تحقیقی که با عنوان «بررسی ارتباط بین توسعه کشاورزی و اقتصاد مقاومتی» پرداخته اند دریافته اند که در صورتی که مردم در فعالیت های اقتصادی یک جامعه مشارکت داشته باشند می توان به کاهش تاثیر پذیری آن از نوسانات بین المللی کمک کرد و تاحدی زمینه های بروز و ظهور اقتصاد مقاومتی را در جامعه فراهم کرد. از دیدگاه اصغری (۲۰۱۴) که تحقیقی را با عنوان مولفه های اقتصاد مقاومتی انجام داده اند می توان دریافت که مردمی کردن اقتصاد و مصرف کالاهای تولید داخل می تواند تا حد زیادی در گسترش مولفه های اقتصاد مقاومتی موثر باشد و کارآمدی نظام تولید و توزیع را به دنبال داشته باشد.

دانش جعفری و کریمی (۲۰۱۵) در تحقیق خود بیان داشته اند سیاست های اقتصادی نامناسب و نا کارآمد و تکیه بر صادرات تک محصولی و خصوصا اقتصاد نفتی می تواند تاثیرات زیان باری بر تحقق اقتصاد مقاومتی داشته باشد و استفاده از نفت رادربخش های تولید داخل جهت توانمندسازی اقتصاد و عدم فروش آن را از جمله راهکارهای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی و همسو با مولفه های اقتصاد مقاومتی می دانند.

از نظر آپستال (۲۰۰۷)، فرآیند جهانی شدن یکی از مواردی است که اقتصادها را در سطح ملی متزلزل ساخته و سعی دارد تا با فناوری های جدید و اصل مزیت نسبی آنها را به هم وابسته سازد و این موضوع امروزه مانع بزرگی در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی در کشورها محسوب می شود.

بریگاگیو، گوردینا، فاروگا و ولا (۲۰۰۸) شاخص اقتصاد مقاومتی را ترکیب و بازخوردی از عوامل ثبات اقتصادی، تولید ناخالص ملی و داخلی، عملکرد بازار و مهمتر از همه متاثر از نظام تولید می دانند که در هر کشوری وجود دارد و مجموعه این عوامل می تواند به تحقق اقتصاد مقاومتی کمک کند.

هالگات (۲۰۱۴) معتقد است که نظام بیمه یکی از مولفه هایی است که می تواند به جبران خسارات ناشی از بحران های اقتصادی، طبیعی و... در اقتصاد بپردازد و تاحد زیادی به تحقق اقتصاد مقاومتی کمک کند.

نتیجه گیری

اقتصاد مقاومتی، امروزه با توجه به شعار مقام معظم رهبری مبتنی بر «جهش تولید» یک ضرورت انکارناپذیر است که بایستی مسوولان و همه دست اندرکاران اقتصادی به آن توجه داشته باشند و با الهام گرفتن از تعالیم انسان ساز اسلام و قرآن و اتکا به سرمایه های ملی و نیروی انسانی توانمند و متخصص می توان در جهت تحقق آن کوشید و این مهم در جریان فعالیت های اقتصادی می تواند پاسخی به تهدیدات و تحریم های یکجانبه و ظالمانه ابر قدرت ها و خصوصا استکبار جهانی باشد و با بهینه کردن اقتصاد بتوان آن را در برابر تکانه های داخلی و خارجی حفظ نمود و از خسارات و زیان هایی که ممکن است بر اثر تحریم های ظالمانه گریبانگیر آن شود جلوگیری کرد و این موضوع از جمله اقداماتی است که در سیاست های کلی نظام درباره اقتصاد مقاومتی و اهداف سند چشم انداز ۱۴۰۴ بارها و بارها بر آن تأکید شده است.

از سوی دیگر نتایج حاکی از آن است که در اقتصاد مقاومتی و «جهش تولید» در جمهوری اسلامی ایران، سیاست های پولی و مالی به نحو بارزی تأثیر گذارند. یک سیاست پولی انبساطی موجب می شود از یک سو تولید کل افزایش یابد که موجب اشتغال است و از سوی دیگر، مصرف بخش خصوصی، سرمایه گذاری بخش خصوصی، صادرات غیرنفتی و واردات افزایش پیدا کند که باعث رفاه و رونق اقتصادی خواهد شد.

با افزایش عرضه پول در بازار پول اضافه عرضه پول به وجود می آید و در نتیجه نرخ بهره کاهش می یابد و با کاهش نرخ بهره سرمایه گذاری افزایش می یابد و در نتیجه تقاضای کل افزایش می یابد. افزایش تقاضای کل سبب افزایش تولید و درآمد ملی حقیقی و سطح اشتغال می شود و این اصل کلی را می توان یادآوری کرد که هرگونه افزایش در سرمایه گذاری به دنبال خود افزایش سطح اشتغال و کاهش بیکاری را به دنبال خواهد داشت و با افزایش سرمایه گذاری، سطح تولید جامعه و درآمد ملی نیز تحت تأثیر قرار می گیرد و روند افزایشی به خود خواهد گرفت که مدل مدنظر در سیاست های اقتصاد مقاومتی و تحقق شعار «جهش تولید» است.

با توجه به بررسی های انجام شده در این تحقیق نتایج اثبات کرد که متغیر مقاومت اقتصادی معنی دار و ضریب موردانتظار مثبت است. یک درصد افزایش در مقاومت اقتصادی در ایران باعث افزایش ۰/۸۵۴ درصد در ضریب رشد اقتصادی می شود. از آنجا که مدل مذکور مدلی لگاریتمی است، می توان این گونه استنباط کرد که ضریب متغیر سرمایه انسانی، در واقع بیان کننده کوشش متغیر مقاومت اقتصادی در کشور ۸۵ درصد است.

در سال های اخیر، اقتصاد ایران با تورم فزاینده، نرخ بیکاری زیاد، حجم سرمایه گذاری خارجی کم و همچنین میانگین رشد اقتصادی پایین تر از متوسط کشورهای با درآمد متوسط روبه رو بوده است که خود حاصل دو چالش مهم در عرصه داخلی و خارجی است. از بُعد داخلی سیاست های مالی دولت کاملاً مسلط بر سیاست پولی است و از بُعد خارجی نیز اعمال تحریم های همه جانبه و محدودیت های مالی و تجاری، فشار گسترده ای به اقتصاد ایران وارد کرده است. از همین رو مقام معظم رهبری اقدام به تدوین چارچوب نظری اقتصاد مقاومتی و در سال ۱۳۹۹ به بیان شعار «جهش تولید» کردند. بر اساس این نظریه، اقتصاد ایران باید در فرایندی منطقی به اقتصادی با رشد زیاد، نرخ تورم کنترل شده، نرخ بیکاری پایین و مؤثر در اقتصاد جهانی تبدیل شود. دستیابی به این اهداف مستلزم داشتن سیستم مالی کارا از سوی سیاست گزاران با هدف نیل به تعادل بودجه سالانه با هدف نیل به تعادل بودجه سالانه از طریق کنترل و بهینه سازی مخارج دولت و اصلاح نظام مالیات و اعمال سیاست پولی بهینه با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی کشور است. بنابراین با توجه به شرایط کنونی اقتصادی ایران، تعادل بودجه دولت با هدف کاهش تورم، اصلاح نظام مالیاتی ناکارا، کاهش دخالت های دولت در اقتصاد و بهینه سازی این دخالت ها، اصلاح نظام بانکی و فراهم کردن زمینه هایی «جهش تولید» از مهم ترین سیاست های قابل اجرا برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی هستند.

منابع و مأخذ

ستوده نیا، سلمان، احمدی راد، حسین، دانش نیا، محمد، احمدی راد، فرنگیس، قزلباش، اعظم. (۱۳۹۸). اقتصاد مقاومتی، سیاست های پولی و مالی و تاثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران. سیاست های راهبردی و کلان، ۶ (ویژه نامه سال ۱۳۹۷)، ۷۳۰-۷۴۹

doi: 10.32598/JMSP.6.Special.Issue.730

عاقلی، لطفعلی، عزتی، مرتضی. (۱۳۹۸). بررسی عملکرد ایران در باره ابعاد نه گانه اقتصاد مقاومتی در مقایسه با شاخص های متناظر در کشورهای منتخب منا و اکو. سیاست های راهبردی و کلان، ۶ (ویژه نامه سال ۱۳۹۷)، ۷۱۰-۷۲۹. doi:

10.32598/JMSP.6.Special.Issue.710

Asadi, A. (2014). [Islamic economic system is a complete model for resistive economy (Persian)]. Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies, 2(5), 25-39.

Briguglio, L., Cordina, G., Farrugia, N., & Vella, S. (2008). Economic vulnerability and resilience. Geneva: United Nations Research Institute For Social Development.

Canova, F., & Kontolemis, Z. G. (2012). Measuring the macroeconomic resilience of industrial sectors in the EU and assessing the role of product market regulations. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Dadgar, Y. (2014). [An introduction to Islamic economic and financial doctrines (Persian)]. Tehran: Amareh.

Daneshjafari, D., & Karimi, S. (2015). [Oil, 6th development plan, resistive economy (Persian)]. Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies, 2(8), 1-35.

Duran, D. C., Gogan, L. M., Artene, A., & Duran, V. (2015). The components of sustainable development-a possible approach. Procedia Economics and Finance, 26, 806-11. [DOI:10.1016/S2212-5671(15)00849-7]

Dutta, S., Lanvin, B., & Wunsch-Vincent, S. (Eds.). (2017). The global innovation index 2017: Innovation feeding the world. Ithaca, New York: Johnson Cornell University.

- Economist Intelligence Unit (EIU). (2017). Democracy index 2017: freedom speech under attacks [Internet]. Retrieved from www.eiu.com/topic/democracy-index
- Gwartney, J. (2009). The economic crisis of 2008, cause and aftermath [Internet]. Retrieved from https://commonsenseeconomics.com/wp-content/uploads/Economic_Crisis_2008.pdf
- Hallegatte, S. (2014). Economic resilience: Definition and measurement. Washington: The World Bank Group.
- Isaac, A. K. (2007). Economic nationalism or progressive globalization? The choice for modern government. Westminster, London: Social Market Foundation.
- Karim, M., Safdarinahad, M., & Amjadipour, M. (2014). [Agricultural development and resistive economy, as an alternative to oil revenue (Persian)]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 2(6), 103-27.
- The World Bank. (2016). World Development Indicators database. Washington: The World Bank.
- Torabzadeh Jahromi, M. S., Sajadiyeh, S. A., & Samihi Nasab, M. (2013). [Study of dimensions and components of resistance economics of the Islamic Republic of Iran in the perspective of Ayatollah Khamenei (Persian)]. *Islamic Revolution Studies*, 10(32), 31-46.
- World Economic Forum. (2015). The Global Competitiveness Report: 2014–2015. Cologny, Switzerland: World Economic Forum.
- Zilberman, D., Gordon, B., Hochman, G., & Wessler, J. (2018). Economics of sustainable development and the bioeconomy. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 40(1), 22-37. [DOI:10.1093/aep/px051]
- World Bank. (2017). World Development Indicators database. Retrieved from: <http://www.worldbank.org> www.worldbank.org.
- Abbasi, E., Ebrahimzade Rahimloo, B., & Ferdowsi, F. (2011) [The effect of financial repression on economic growth in Iran (Persian)]. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 4(3), 125-43.
- Barro, R. J. (1987). The economic effects of budget deficits and government spending: Introduction. *Journal of Monetary Economics*, 20(2), 191-3. [DOI:10.1016/0304-3932(87)90013-4]
- Barro, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogeneous growth. *Journal of Political Economy*, 98(5, Part 2), S103-25. [DOI:10.1086/261726]
- Blanchard, O., & Perotti, R. (2002). An empirical characterization of the dynamic effects of changes in government spending and taxes on output. *The Quarterly Journal of economics*, 117(4), 1329-68. [DOI: 10.3386/w7269]
- Delangizan, S., & Khazir, E. (2013). [Effects of fiscal policy shocks on Iranian economic growth from 1959-2009 (Persian)]. *Journal of Economic Strategy*, 1(3), 8-37.
- Fayazmanesh, F., & Ranjbaraki, A. (2017). [The effects of privatization of public utilities on economic efficiency and government revenue (Persian)]. *Applied Theories of Economics*, 4(2), 143-168
- Mohseni Zonouzi, S. J., & Sadeghvand B. (2017). [The effects of selected moqawama economy indices on Iran's economic growth (Persian)]. *Islamic Economics*, 17(67), 39-63.